

ชื่อเรื่อง : แนวคิด บทบาท และปัญหา ในการพัฒนาของผู้นำสตรีชนบทอีสาน
นักวิจัย : นายวิยุทธ์ จารัสพันธุ์ นางสาวคารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และ
นางบัณฑิตา เพือกพันธ์
ที่ทำงาน : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปี พ.ศ. : 2535

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาถึงก่านันและผู้นำหมู่บ้านสตรี เกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด และกลยุทธ์ ในการพัฒนาชนบท ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนวิธีวิจัยนั้นได้ดำเนินการวิจัยภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างของผู้นำที่เป็นก่านันและผู้นำหมู่บ้านสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 29 ราย และกลุ่มตัวอย่างก่านันและผู้นำหมู่บ้านชาย จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย โดยใช้การสัมภาษณ์อย่างละเอียดลึกซึ้ง (Indepth Interview) ประกอบกับการสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด ภายหลังการรวบรวมข้อมูลได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์แจกแจง และแยกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละเรื่อง

ผลของการวิจัยพบว่า

(1) กระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งของก่านันสตรี จะประสบผลสำเร็จจนได้รับเลือกให้เป็นก่านันนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยเกื้อหนุนหลายอย่าง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจสมัคร ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสนใจส่วนตัว และต้องการพิสูจน์ความสามารถของตน โดยมีบุคคลรอบข้างให้การสนับสนุน ปัจจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการหาเสียงที่ดี ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้สมัครซึ่งมีความพร้อมในด้านฐานะ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน พัฒนา ประกอบกับมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำและบารมีอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขของชุมชน และได้รับแรงสนับสนุนจากชาวบ้าน รวมทั้งโอกาสและจังหวะที่เหมาะสม จึงทำให้ได้รับเลือกเป็นก่านัน สำหรับกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำหมู่บ้านสตรีนั้นพบว่า ผู้นำหมู่บ้านสตรีส่วนหนึ่งเคยมีบุคคลในเครือญาติดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นมาก่อน ทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากการพัฒนา และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหมู่

บ้านในฐานะผู้นำกลุ่มต่างๆ ส่วนการตัดสินใจลงสมัครนั้น พบว่าขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว และความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการเป็นผู้นำ ตลอดจนชุมชนให้การสนับสนุน หนุนหลังในการหาเสียงนั้น พบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเดินหาเสียงด้วยตนเอง และมีเครือข่าย รวมทั้งชาวบ้าน ช่วยหาเสียงให้ด้วย สำหรับปัจจัยที่ทำให้ได้รับเลือกเป็นผู้นำใหญ่บ้านที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว ส่วนใหญ่มีบุคลิกดี มีศิลปะในการพูด ชยัน หนักแน่นเพียร เสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนมากมี ฐานะมั่นคง ปัจจัยด้านการไม่มีการะในครอบครัวที่จะเป็นอุปสรรคในการทำงาน และปัจจัย ทางเครือข่าย รวมทั้งเงื่อนไขสถานการณ์บางอย่างที่เอื้ออำนวย เช่น ไม่มีคู่แข่ง

(2) แนวคิดในการพัฒนาชนบทของกำนันสตรีที่สำคัญคือ การพัฒนาชาวบ้านให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีทั้งกายและใจ การพัฒนาของรัฐจะต้องมีความต่อเนื่องยาวนาน เน้นการพึ่ง ตนเองของชาวบ้านเป็นหลัก และการพัฒนาต้องมาจากพื้นฐานความต้องการของชุมชนเป็น หลัก ส่วนแนวคิดในการพัฒนาชนบทของผู้ใหญ่บ้านสตรีก็คล้ายกับแนวคิดของกำนันสตรี และ เน้นกิจกรรมเรื่องปากท้องของชาวบ้าน การพึ่งตนเอง ความต้องการพัฒนาจากชุมชนเป็น หลัก และการพัฒนาจะต้องได้รับความร่วมมือจากฝ่ายรัฐและชาวบ้านร่วมกัน

(3) บทบาทและกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทของกำนันสตรี พบว่ากำนันสตรีส่วนใหญ่สามารถดำเนินงานในตำแหน่งกำนันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังใช้กลยุทธ์ที่แสดง ให้เห็นว่า สตรีผู้นำเหล่านี้สามารถทำงานจนประสบผลสำเร็จได้ดีในทุกสถานการณ์ วิธีการ ทำงานกับชุมชนนั้น พบว่ากำนันสตรีส่วนใหญ่จะใช้หลักการวางแผน โดยจัดลำดับความสำคัญ และจำเป็นของกิจกรรมการพัฒนา โดยมีการประชุมหรือปรึกษาหารือกันจากทรัพยากรบุคคล ทั้งในและนอกชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานราชการ-เอกชน รวมทั้งการใช้ความ สามารถเฉพาะตัวในการสร้างศรัทธาและจูงใจให้ชาวบ้านมาร่วมมือ สำหรับรูปแบบการ พัฒนานั้น พบว่าโครงการพัฒนาที่กำนันสตรีรับผิดชอบนั้นจะมีทั้งโครงการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาสังคม การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนา ได้แก่ แหล่งน้ำ ถนน เป็นต้น ส่วนบทบาทและกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทของผู้ใหญ่บ้านนั้นก็ เช่นเดียวกับกำนันสตรี โดยพบว่าวิธีการทำงานของผู้ใหญ่บ้านสตรีจะใช้วิธีปรึกษาหารือกับคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนในครอบครัว และหากเป็นเรื่องทั่วไปก็จะปรึกษากับกรรมการหมู่บ้าน และหรือ กลุ่มผู้อาวุโส นอกจากนั้นผู้ใหญ่บ้านสตรียังรู้จักสร้างกลไกในการทำงาน โดยการจัดตั้งกลุ่ม

ต่างๆในการดำเนินงาน สิ่งสำคัญคือ ผู้ใหญ่บ้านสตรีจะใช้วิธีแบ่งภาระงานให้ผู้ชายช่วยและ
กรรมการหมู่บ้านรับผิดชอบงานไปคนละด้าน ทางด้านรูปแบบการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา
นั้น พบว่าผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยพื้นฐานการพัฒนา เช่น
แหล่งน้ำ ถนน และเน้นกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์
กองทุนต่างๆ ซึ่งมีกิจกรรมและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้ อาจกล่าวได้ว่าผู้ใหญ่บ้านสตรี
มีแนวคิดพัฒนามุ่งแก้ปัญหาพื้นฐานของชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้

(4) ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบทของกำนันสตรี พบว่ามีสภาพปัญหา 2
ประเภท คือ 1. ปัญหาส่วนตัว อันเกิดจากการไม่ยอมรับของกรรมการสภาตำบล ซึ่งส่วน
ใหญ่เป็นชาย ประเมินว่าผู้หญิงไม่เหมาะสมที่จะทำงานตำแหน่งนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหา
เรื่องเวลาในรายที่มีกิจการค้าหรือธุรกิจส่วนตัว ก็เกิดความสับสนเป็นบางครั้งว่าจะเลือก
อาชีพส่วนตัวหรือผู้นำซึ่งมีค่าตอบแทนต่ำ 2. ปัญหาในการทำงาน คือ ขาดความร่วมมือกับ
ชาวบ้าน โดยเฉพาะกำนันที่อยู่ในเขตหมู่บ้านกึ่งเมือง ซึ่งชาวบ้านมีการะย่องยากในการทำ
มาค้าขาย บางหมู่บ้านมีปัญหาก็เกี่ยวกับหน่วยงานจากภายนอกที่สำคัญ คือ การทำงานของ
เจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง เพราะขึ้นอยู่กับวาระการโยกย้ายของเจ้าหน้าที่แต่ละคนด้วย สำหรับ
ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบทของผู้ใหญ่บ้านสตรี พบว่าผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนใหญ่ไม่ค่อย
ประสบปัญหาส่วนตัวในด้านการทำงานพัฒนา เพราะส่วนใหญ่จะมีระบบเครือข่ายและชาว
บ้านให้การสนับสนุน ยกเว้นบางรายที่มีข้อขัดข้องส่วนตัว เช่น ไม่มีเงินในตัวเองเนื่องจาก
การศึกษาไม่สูงนัก เกิดความประหม่าต่อการพูดในที่ชุมชน นอกจากนี้บางรายเกิดความ
ท้อแท้ใจเนื่องจากฝ่ายตรงข้ามที่แพ้การเลือกตั้งมักก่อวุ่นในการทำงานให้ไม่ราบรื่น ส่วน
หนึ่งเป็นเพราะไม่ยอมรับบทบาทและความสามารถของผู้นำสตรีนั่นเอง ส่วนปัญหาการทำ
งานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และปัญหาที่ไม่ได้
รับความร่วมมือจากสภาตำบลในเรื่องเสียงสนับสนุนของโครงการของหมู่บ้านที่พยายาม
ผลักดัน

Title : Concepts, Roles and Problems in Development of
Woman Leaders in the Northeast Rural Communities.

Researchers : Mr. Viyouth Chamruspanth
Ms. Dararat Mattariganond
Mrs. Panadda Phuekpan

Office : Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University

Date : 1992

Abstract

In this research, the aim was given to the investigation of the female sub-district and village heads with regards to their processes of entitlement, their concepts and tactics for rural development, as well as the study of the problems in their work. The method applied was a field research study in which qualitative data were collected. The subjects consisted of two sample groups of twenty-nine female and ten male leaders appointed sub-district and village heads in the Northeast. In-depth interviews were conducted among the sample groups along with close observation. Following the data collection phase, the data were analyzed and categorized on the basis of the conceptual framework predetermined for each topic.

Research findings indicate the following :

1. Successful process of entitlement of female sub-district heads depended upon various supportive elements, namely :

their decision to apply for the position which was derived from a personal urge as well as a need to prove their ability, often with support from friends; their efficient campaigning tactics; and their personal qualifications which included their readiness in terms of status, education and experience in developmental work, with strong leadership characteristics and virtue. In addition to these, community conditions, rapport from the villagers, and the appropriate time and chance all contributed to their being elected. As for the female village heads, it was found that some of the heads used to have relatives being local leaders. Thus, they had a chance to learn from them and to experience, development work. Most of the heads used to take part in village activities as group leaders. Their decision to apply for the position depended on their personal interest, their self-confidence in leadership, and support from the community. The most used campaigning tactic was visiting the villagers personally or having relatives and other villagers act as electioneers. Many important factors contributed to their being elected. The first factor was that of personal characteristics : good personality, speech skills, hard-working characteristics, and willingness to devote themselves and their money to their duties. The second was related to their economic status which was in general stable. Additionally, these female heads had no family dependants which could be an obstacle to their work. One other situational factor which supported them was the absence of a competitor.

2) The important rural development concepts held by female sub-district heads included the development of the quality of life among the villagers, mentally as well as physically; the continuation of the development of state which emphasizes self-dependence; and development which has as its basis the community requirement. The concepts held by female village heads were found to be similar. Among this group, activities concerning food, and self-dependence are stressed along with the demand for development from the community and development which is a cooperation between the state and the villagers.

3) With regards to the roles and tactics in rural development of female sub-district heads, most of the subjects could perform their duties efficiently. They have proved that female leaders could effectively perform their tasks in any situation. In cooperating with the community, most female sub-district heads plan their work by classifying each development activity according to its importance and necessity. Meetings and consultations are arranged with resource people in and outside the community. Coordination with governmental and non-governmental units are sought for, while at the same time, the individual's capability is utilized to create faith and motivation among the villagers. Development projects under their responsibility include those which develop the mental well being as well as the society, occupation promoting projects, and projects which aim to develop infrastructure such as water source and roads. The roles and tactics of female village heads are similar. Female village heads would consult relevant people

particularly their family members. For general matters, they would consult the village committee of the elderly group. In addition, these female heads organize various groups within the village to carry out activities, so that they could allocate the tasks among their assistants and the village committee. As for development activities, they see the importance of the construction of the development infrastructure such as water source and roads. Activities that encourage the development of community potentials are also accented, namely the establishment of cooperative group, and various fundings which create an income for the villagers. It can be concluded that female village heads hold a development concept and want to solve the fundamental problems of the villagers so that the villagers could depend on themselves.

4) The problems faced by female sub-district heads in their development work can be classified into two types. The first is a personal problem arising from their not being accepted by the sub-district committee which consists mostly of male members. These men do not believe women suitable for this position. Moreover, there are problems relating to time. Some female heads who have their own businesses can not decide between the business or the position which yield a lower income. The second problem is related to their work. This is especially true with the heads in the urban sub districts where villagers are busy in their trading businesses and so can not cooperate. Some villages are confronted with a problem with external units in which the officials can not work continuously depending on the

term of official rotation. The female village heads, on the hand, do not have any personal problem in their work since they are supported by relatives and friends. However, there are some who have low self-confidence because of their educational level. This makes them fearful when giving a speech to the community. Some have been discouraged by their rivals in the election who keep menacing or interfering with their work, partly because female leaders are not accepted. The problems related to community work comprise confrontations in the community and problem of not obtaining cooperation from the sub-district committee in terms of the village proposed project.